

Ter attentie van:

Ministerie van Justitie en Veiligheid
t.a.v. Staatssecretaris Rechtsbescherming de heer Struycken
Turfmarkt 147
2511 DP Den Haag
Postbus 20301
2500 EH Den Haag

In kopie naar: leden vaste Kamercommissie J&V

Leiden, 18 september 2024

Betreft: Interlandelijk geadopteerden en hun biologische ouders verdienen (financiële) steun

Geachte excellentie, de heer Struycken,

Het Nederlands Juristen Comité voor de Mensenrechten (NJCM) vraagt uw aandacht voor de noodzaak financiële ondersteuning voor interlandelijke geadopteerden mogelijk te maken.

Het NJCM dringt er bij het nieuwe kabinet op aan een rootsfonds beschikbaar te stellen waaruit alle interlandelijk geadopteerden die daaraan behoefte hebben, een individuele financiële tegemoetkoming kunnen krijgen. Daarmee zijn zowel zij als hun biologische ouders - die alleen maar kunnen afwachten of een eventuele, door hun kind gestarte zoektocht succesvol is - het meest geholpen. Nogmaals, de tijd dringt, want veel biologische ouders zijn inmiddels op hoge leeftijd. Het zou mooi zijn als zij nog een hereniging met hun verloren kind mogen meemaken.

Inhoud van deze oproep

Voor de onderbouwing van deze oproep van het NJCM aan het kabinet om buitenlands geadopteerden op adequate wijze te faciliteren in hun zoektocht naar afstammingsgegevens, zal eerst de aanleiding van deze brief worden beschreven. Daarna worden de huidige ondersteuningsmaatregelen vanuit de overheid voor geadopteerden besproken, als ook waarom deze volgens het NJCM niet voldoende recht doen aan wat de geadopteerde fundamenteel nodig heeft voor diens rootszoektocht. Daarna worden de relevante verdragsrechtelijke bepalingen aangehaald, en omschreven welke vorm van extra bijstand de Nederlandse overheid de geadopteerde én diens biologische ouder dient te voorzien. Om deze brief beter tot de verbeelding te laten spreken, is een bijlage toegevoegd met een toelichting. Hierin zijn enkele belangrijke aspecten uitgewerkt in relatie tot wat een rootszoektocht voor geadopteerden kan inhouden, als ook enkele handvatten om bijstand ten behoeve van een rootszoektocht aan geadopteerden vorm te geven. Ook is er een nadere toelichting op de verdragsrechtelijke verplichtingen met betrekking tot identiteitsrechten, waarbij het NJCM het kabinet oproept invulling te geven hieraan. Het NJCM vraagt het kabinet deze toelichting ook met aandacht te lezen.

Met deze brief (en bijlage) hoopt het NJCM het nieuwe kabinet inzicht te geven in de noodzaak om een 'rootsfonds' op te zetten voor interlandelijk geadopteerden die met afstammingsvraagstukken te maken hebben en die willen zoeken naar hun biologische ouders, en de waarheid achter hun adoptie proberen te achterhalen.¹

Conclusies onderzoek Interlandelijke Adoptie in het Verleden

Het behoeft geen betoog dat mensenrechten in een aanzienlijk aantal adoptieprocedures niet in acht zijn genomen. De Commissie onderzoek Interlandelijke adoptie (Commissie Joustra) concludeerde in haar rapport van 8 februari 2024 dat factoren van vraag (bij de wensouders) en aanbod (van baby's en kinderen) vanuit het buitenland, tezamen hebben geleid tot het ontstaan van een door financiële prikkels gedreven internationale 'adoptiemarkt', waarbij in bepaalde landen zelfs sprake was van 'regelrechte kinderroof'. De commissie Joustra constateerde dat hoge bedragen die als vergoeding voor adopties werden betaald - zeker gelet op de levensstandaard in de herkomstlanden - een corrumperende werking hadden. Het interlandelijke adoptiesysteem zelf fungeerde in sommige landen als een 'kinder-witwas' mechanisme, omdat het kinderen die onder verdachte omstandigheden voor adoptie werden aangeboden, in legitiem geadopteerde kinderen kon omzetten. De misstanden in adoptieprocedures van buitenlandse kinderen betreffen volgens het onderzoek van de Commissie Joustra zowel activiteiten die hebben plaatsgevonden in strijd met geldende wet- en regelgeving, als onethische handelingen. Voorbeelden van illegale activiteiten zijn: corruptie; het onmogelijk maken of bemoeilijken van het achterhalen van de afkomst en identiteit van geadopteerden door vervalsing van documenten; afstand van kinderen tegen betaling of onder dwang; kinderhandel; baby farming en verduistering van staat. Een voorbeeld van onethisch handelen is het misbruik maken van armoede of andere omstandigheden bij geboortemoeders zoals oorlog, rampen en sociale taboes.²

Interlandelijke adoptie kwam tegemoet aan de kindereis van ouders in Nederland. Door deze heersende opvatting van 'goeddoen' is niet tijdig opgetreden tegen misstanden, aldus de commissie Joustra. Het NJCM verwijst daarbij naar wat de Commissie Joustra in haar onderzoek concludeerde³: *"De Nederlandse overheid was vanaf de late jaren zestig op de hoogte van adoptiemisstanden. Daarbij heeft de overheid verzuimd haar verantwoordelijkheden en verplichtingen na te komen en nagelaten in te grijpen wanneer daar aanleiding toe bestond."*

Gelet op de keiharde conclusies die de Commissie Joustra heeft gemaakt, zijn volgens het NJCM een aantal verplichtingen vanuit alle verdragen waar Nederland aan gebonden is, geschonden. De volgende verdragsrechtelijke bepalingen zijn relevant in dit kader. Het NJCM wijst als eerste op artikel 8 van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens (EVRM). Op grond van dit artikel zijn lidstaten verplicht ieders privé-, familie- en gezinsleven te waarborgen. Verder staat in artikel 16 van het VN-Kinderrechtenverdrag (IVRK) dat geen enkel kind mag worden onderworpen aan willekeurige of onrechtmatige inmenging in zijn/haar gezinsleven. Daarnaast is ook artikel 9 IVRK, waarin expliciet is opgenomen dat kinderen en ouders niet tegen hun wil van elkaar mogen worden gescheiden, van wezenlijk belang.

¹ Een dergelijk rootsfonds zou er ook moeten komen voor binnenlands geadopteerden. Tot op heden heeft het NJCM zich echter uitsluitend gericht op de identiteitsrechten en afstammingsvraagstukken van buitenlands geadopteerden.

² Rapport van de Commissie Joustra, 8 februari 2021

³ Rapport van de Commissie Joustra, 8 februari 2021, p. 132, '2. Bekendheid en betrokkenheid Nederlandse overheid' [[link](#)].

Derhalve dient in de optiek van het NJCM de Nederlandse overheid nu haar verantwoordelijkheid te nemen en de individuele geadopteerden financieel tegemoet te komen bij hun zoektocht naar diens afstammingsgegevens.

Faciliteer waarheidsvinding voor geadopteerden én voor biologische ouders

Geadopteerden die willen weten waar zij vandaan komen, en waar het NJCM in de bijgevoegde toelichting nog uitgebreider op in zal gaan, dienen hier door de overheid op adequate wijze te worden gefaciliteerd. Voor veel geadopteerden is het (nog steeds) niet duidelijk of er in hun geval ook sprake is van misstanden en onregelmatigheden.

Geadopteerden zijn soms bezig met waarheidsvinding.⁴ De Nederlandse overheid heeft in haar zorgplicht verzuimd om het recht op gezinsleven - van het geadopteerde kind én van de biologische ouders - te waarborgen door weg te kijken van deze misstanden en onregelmatigheden. Dit terwijl strengere controleregels juist noodzakelijk waren om de bloeiende handel in baby's en kinderen een halt toe te roepen.

Niet alleen voor geadopteerden is waarheidsvinding van belang. Voor het lot van hun biologische ouders is tot op heden al nauwelijks aandacht, terwijl bij veel adopties misbruik werd gemaakt van hun armoedige of medische situatie. Zij wisten vaak niet dat zij hun kind voorgoed kwijtraakten. Dit blijkt onder andere ook uit het werk van landspecifieke belangenorganisaties die zich richten op de hereniging van geadopteerden met hun biologische ouders.⁵ Zo hebben diverse biologische moeders, die later door hun geadopteerde kind zijn teruggevonden verklaard, dat ze dachten hun kind tijdelijk te hebben ondergebracht in een opvangtehuis, bijvoorbeeld voor medische verzorging. Vervolgens kregen zij hun kind nooit meer terug. Of hun kinderen waren geroofd. In de media is in de afgelopen jaren aandacht geweest voor dergelijke verhalen en de rol van de Nederlandse overheid in internationale adoptie.^{6&7} De misstanden die in de media aan de orde zijn gekomen, maken pijnlijk duidelijk dat er jarenlang inbreuk kon worden gemaakt op de rechten van het kind en diens ouders.

Voor zowel geadopteerde als biologische familie is daarom waarheidsvinding van cruciaal belang. Financiële steun daarbij is kortom niet alleen belangrijk voor geadopteerden, maar ook voor de biologische ouders. De nood voor financiële ondersteuning is hoog en de tijd dringt voor velen. De ouders van wie de kinderen in de jaren zeventig en tachtig zijn geadopteerd, zijn op hoge leeftijd en kunnen binnenkort overlijden.⁸ Dit geldt ook voor andere personen die kunnen bijdragen aan het waarheidsvindingsproces. Cruciale informatie in de landen van herkomst verdwijnt met de jaren.

Huidige ondersteuning voor interlandelijk geadopteerden

Op 8 februari 2021 maakte de toenmalige minister voor Rechtsbescherming Sander Dekker namens het kabinet excuses aan interlandelijk geadopteerden omdat de overheid jarenlang had weggekeken van de misstanden. Er werd meer hulp beloofd aan geadopteerden. Op basis van de aanbevelingen van de commissie Joustra INEA opgericht. Dit is het expertisecentrum, waar interlandelijke geadopteerden terecht kunnen voor onder andere afstammingsvraagstukken.

⁴ Het NJCM licht in de bijlage graag toe wat dit inhoudt.

⁵ Landspecifieke organisaties zijn organisaties van geadopteerden die op basis van herkomstland zijn verenigd en die alle kennis en expertise in huis hebben voor geadopteerden uit bijv. Indonesië, Bangladesh, Colombia, Brazilië, Sri Lanka, India en Korea en Taiwan. Uit (roots)onderzoeken die deze organisaties uitvoeren blijken deze verhalen, maar ook Commissie Joustra heeft deze verhalen moeten constateren in diens onderzoek naar adoptie in het verleden.

⁶ Zembla, Adoptiebedrog deel 3, 28 maart 2018 [\[link\]](#).

⁷ O.a. AD, 8 december 2018, Mondje dicht! Ambtenaren knepen oogje toe bij 'handel in baby's' [\[link\]](#), BNN Vara, 2 september 2023, Hoe konden Nederlandse koppels illegaal kinderen adopteren? [\[link\]](#).

⁸ Vooral in ontwikkelingslanden is de levensverwachting lager dan in Nederland.

Echter, INEA zelf voert geen zoektochten uit. Dit staat ook vermeld op hun website. INEA fungeert meer als verbindende rol in het veld en kan geadopteerden tijdens diens zoektocht aan de juiste partijen te koppelen.⁹ Volgens het NJCM biedt INEA dan ook niet de ondersteuning die buitenlands geadopteerden die willen zoeken naar hun biologische ouders of familieleden in het land van herkomst daadwerkelijk nodig hebben.

Om geadopteerden te helpen heeft de toenmalige minister voor Rechtsbescherming Franc Weerwind eind 2021 een tijdelijke subsidieregeling voor landspecifieke belangenorganisaties in het leven geroepen¹⁰, en in 2022 een regeling voor, onder andere, ter ondersteuning van zoektochten of rootsreizen voor een groep van ten minste vijf interlandelijk geadopteerden.¹¹ De eerstgenoemde (en inmiddels vervallen) regeling was gericht op versterking van de landspecifieke belangenorganisaties die geadopteerden ondersteunen bij hun afstammingsvragen. De laatstgenoemde regeling is bedoeld voor financiering van gezamenlijke rootsreizen (voor een groep van tenminste vijf personen) via landspecifieke belangenorganisaties, maar sluit (financiële) ondersteuning bij rootszoektochten van individuele geadopteerden en DNA-onderzoek uit. Deze subsidieregelingen maken volgens het NJCM duidelijk dat er (nog steeds) geen erkenning is van de complexiteit van de casuïstiek en dat de toenmalige minister voor Rechtsbescherming geen werkelijk begrip had van de wijze waarop onderzoeken naar afstamming plaatsvinden.

Kortom, de instelling van het expertisecentrum INEA en de subsidieregelingen, komen in de optiek van het NCJM niet voldoende tegemoet aan de behoeften van individuen die op zoek willen gaan naar hun afkomst. Het NJCM is van mening dat het kabinet nu adequaat dient te handelen door interlandelijke geadopteerden tegemoet te komen via een aparte regeling, zoals een rootsfonds, waar zij een individuele tegemoetkoming uit kunnen krijgen.

Er zou daadwerkelijk financiële ondersteuning moeten komen op individueel niveau. Het belang van individuele financiële ondersteuning voor geadopteerden wordt al langer bepleit. Vanaf 2017 hebben diverse landspecifieke belangenorganisaties (ook via de media) herhaaldelijk signalen afgegeven over de wenselijkheid van financiële ondersteuning voor individuele rootszoektochten en DNA-projecten.¹² Dit idee is tot op heden van de hand gewezen.

Op 16 april 2024 werd bekend dat het vorige kabinet (Rutte IV) gehoor heeft gegeven aan een door de Tweede Kamer aangenomen motie om buitenlandse adopties af te bouwen.¹³ Het is positief dat er meer aandacht is gekomen voor de misstanden en kritisch is gekeken naar de toekomst van interlandelijke adoptie.¹⁴ Aan de eveneens aangenomen motie om geadopteerden meer hulp en ondersteuning te bieden¹⁵, is echter voorsnog geen gehoor gegeven. In de bijlage wordt hier nog verder op ingegaan.

⁹ Website INEA [\[link\]](#) En tevens is er een wachtlijst. Zie Krantenartikel AD, 24 december 2023, Zoekactie naar biologische ouders geadopteerden wordt 'gratis', maar wachtlijst is lang [\[link\]](#).

¹⁰ Beleidsregel voor tijdelijke subsidiëring van activiteiten van belangenorganisaties van interlandelijk geadopteerden, Stcrt. 2021,4723 (vervallen) [\[link\]](#).

¹¹ Subsidieregeling belangenorganisaties interlandelijk geadopteerden, Stcrt. 2022, 27555 [\[link\]](#).

¹² O.a. artikel in de Volkskrant, 8 februari 2021, 'Adoptie is veel te lang door een naïeve roze bril bekeken' [\[link\]](#).

¹³ TK 33836/92.

¹⁴ Brief F.M. Weerwind, kenmerk 5462616; Intrekken voorgenomen besluit stichting Interlandelijke Adoptiebemiddeling Nederland [\[link\]](#).

¹⁵ TK 33836/93.

De verplichtingen van een staat

Niet alleen had de Nederlandse staat op grond van artikel 8 EVRM de plicht zich te onthouden van willekeurige inmenging (negatieve verplichting); de Nederlandse staat moet in bepaalde omstandigheden ook actief stappen ondernemen om inmenging in het privé leven door derden te voorkomen (positieve verplichting). Ook zijn de artikelen 8 EVRM en 7 en 8 IVRK van cruciaal belang om (zowel minder- als meerderjarige) buitenlands geadopteerden te helpen het contact met hun familie te herstellen en om kinderen die onder de hoede en bescherming van de staat staan of geadopteerd zijn, in een later stadium van hun leven hun wortels te laten traceren.

De toelichting in de bijlage voorziet een meer uitgebreidere beschrijving van deze belangrijke verdragsrechtelijke verplichtingen, waaraan het nieuwe kabinet volgens het NJCM invulling dient te geven.

Het NJCM is derhalve van mening dat de Nederlandse overheid de verantwoordelijkheid heeft om interlandelijke geadopteerden financiële bijstand te bieden zodat zij kunnen zoeken naar hun roots en het ware verhaal achter diens adoptie kunnen achterhalen.

Oproep tot het instellen van een ‘Rootsfonds’

Het NJCM stelt zich klip en klaar op het standpunt dat er méér gedaan moet worden. Want noch de sindsdien in het leven geroepen subsidieregelingen, noch het landelijk expertisecentrum INEA worden voldoende ingezet voor individuele zoektochten naar biologische ouders in de herkomstlanden, voor DNA-projecten of procedures voor identiteitsherstel. Terwijl het veel geadopteerden daar juist om te doen is.

Het aanbieden van excuses namens de regering is een belangrijke stap in de erkenning van het leed dat buitenlands geadopteerden is aangedaan. Maar deze officiële excuses van de regering hebben pas echt betekenis wanneer individuele geadopteerden hun individuele recht op identiteit kunnen uitoefenen door hen een individuele tegemoetkoming toe te kennen. Volgens het NJCM zou de Nederlandse staat een algemeen rootsfonds kunnen oprichten, waarbij iedere geadopteerde aanspraak kan maken op een individuele financiële tegemoetkoming in de kosten bij het zoeken naar de roots, zonder dat de daadwerkelijke kosten berekend hoeven te worden. Kosten die de geadopteerde maakt voor een rootszoektocht, al dan niet met behulp van een landspecifieke belangenorganisatie die in het land van herkomst roots zoektochten uitvoert, zouden hieruit (deels) gefinancierd kunnen worden.

Naar het standpunt van NJCM is er voldoende draagvlak voor een dergelijk rootsfonds. Niet alleen het NJCM, ook kinderrechtenorganisatie Defence for Children, het coördinatiecentrum tegen mensenhandel Comensha, belangenorganisatie International Child Development Initiatives en andere landspecifieke organisaties en deskundigen dringen hier, al dan niet gezamenlijk, op aan.¹⁶ Ook blijkt uit eerdergenoemd CBS-onderzoek dat geadopteerden opperen dat de overheid de plicht heeft geadopteerden financieel te ondersteunen bij hun zoektocht.¹⁷

¹⁶ Defence For Children, 16 juni 2022, ‘Veertien belangenorganisaties van interlandelijk geadopteerden steunen oproep tot adoptiestop’ [\[link\]](#), en International Child Development Initiatives, ‘Statement Interlandelijke Adoptie’, 24 juni 2024 [\[link\]](#), René Hoksbergen, 18 juni 2018, ‘Gun geadopteerden de waarheid, daar hebben zij recht op’ [\[link\]](#).

¹⁷ CBS Publicatie, 8 februari 2021, Interlandelijke adoptie in Nederland, Leefsituatie, welzijn en zoekgedrag van geadopteerde volwassenen, par. 5.2.6, op zoek naar de roots [\[link\]](#).

Noodoproep

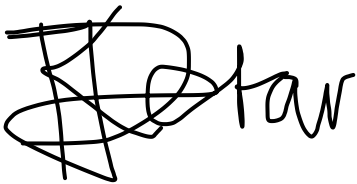
Het probleem met interlandelijke adoptie is dat het systeem structurele misstanden met zich mee heeft gebracht. Niet alleen in de jaren zeventig en tachtig, maar ook in de jaren negentig en na de ratificatie van het Haags Adoptieverdrag kon geen waterdicht adoptiesysteem zonder misstanden worden opgezet.¹⁸ De Nederlandse overheid heeft in het verleden niet genoeg gedaan om misstanden in adoptieprocedures te voorkomen. Wat in het verleden is gebeurd, kan niet ongedaan worden gemaakt, maar er kan wel naar het heden en de toekomst worden gekeken door het recht te herstellen waar dat nog mogelijk is.

Volgens het NJCM kan een rootsfonds voor interlandelijke geadopteerden gezien worden als onderdeel van een breder pakket aan erkenningsmaatregelen, waaronder een financiële tegemoetkoming voor individuele zoektochten, maar ook vergoeden van DNA-testen en identiteitsherstel¹⁹ zou een onderdeel moeten zijn. De juridische basis is er al, maar het NJCM doet vooral een beroep op de morele verantwoordelijkheid van het kabinet. Het is namelijk betreurenswaardig dat, ondanks de keiharde conclusies uit het rapport van de Commissie Joustra en de excuses die zijn gemaakt, de overheid nog steeds geen adequate hulp weet te bieden aan geadopteerden.²⁰ Dit is een dubbele tegenslag voor geadopteerden en opnieuw worden hun belangen uit het oog verloren.

Uiteraard is het NJCM bereid deze brief en de bijlage nader toe te lichten, en om over de verdere invulling van een rootsfonds met u in gesprek te gaan.

Het NJCM vraagt het kabinet rekening te houden met de tijdsdruk die geadopteerden ondervinden bij het zoeken naar afstammingsgegevens. Nogmaals, de tijd dringt voor zowel een grote groep geadopteerden als hun biologische ouders. Zij hebben het recht op de waarheid en op hereniging.

Hoogachtend,

Kavita Hira, Voorzitter NJCM
Aysel Sabahoglu, Voorzitter werkgroep Jeugdrecht
Auteur: Dewi Deijle, Lid werkgroep Jeugdrecht NJCM

Bijlage: Toelichting bij deze brief

¹⁸ HUMAN/VPRO, Argos Medialogica, 'Al red je er maar één', 24 juni 2022 [\[link\]](#)

¹⁹ Denk aan het wijzigen van de geboortedatum, aangezien er geadopteerden zijn die erachter zijn gekomen dat ze jonger of ouder zijn dan in de adoptiepapieren staat vermeld.

²⁰ Geadopteerden moeten nu in kostbare juridische procedures strijden voor hun recht, o.a. Butink vs. de Staat en Noordoven vs. de Staat